

ють важливе значення як у сприятливі, так і несприятливі роки. Строки сівби мають комплексний вплив, що у подальшому позначається на процесах проходження усіх фаз органогенезу, стійкості до несприятливих умов в зимовий період, ураження хворобами і шкідниками як на початку, так і на подальших періодах вегетації. Останніми роками ряд наукових установ України дійшли висновку, що у зв'язку зі змінами клімату, погіршенням фітосанітарного стану полів та біологічними особливостями нових сортів у виробництві, строки сівби вимагають постійних досліджень для кожного нового сорту. Тому інформація щодо оптимальних для кожного сорту пшениці озимої попередників та строків сівби є актуальною і має практичне значення для збільшення врожайності зерна.

У дослідженнях ми поставили за мету вивчити вплив п'яти попередників (сидеральний пар (гірчиця біла), соя, соняшник, гірчиця/насілля, кукурудза/МВС) і трьох строків сівби (25 вересня, 5 і 15 жовтня 2020 р.) на урожайність та якість зерна сорту 'МПП Аеліта' пшениці м'якої озимої.

Після попередника «соняшник» урожайність пшениці в середньому становила 6,37 т/га, із зміщенням строку сівби до більш пізнього урожайність знижувалась від 6,54 до 6,13 т/га. Після попередника «соя» за сівби 25 вересня урожайність становила 6,87 т/га, 5 жовтня – 6,46, 15 жовтня – 6,53 т/га. Після попередника «сидеральний пар» урожайність становила відповідно 7,47, 6,71, 6,81 т/га, а після гірчиці – 7,07, 6,61 і 6,63 т/га. Після попередника «кукурудза/МВС» урожайність пшениці в середньому становила 6,32 т/га, із зміщенням строку сівби до більш пізнього урожайність знижувалась від 6,84 до 6,23 т/га.

Найбільший вміст білка (від 11,0 до 12,8%) був після попередників «сидеральний пар» та «соя», найменший – «соняшник» (7,3–8,2%, залежно від строку сівби). Після попередників «соняшник», «сидерат» і «гірчиця» найбільший вміст білка (8,2, 12,6 і 11,0% відповідно) відмічено за сівби 15 жовтня, сої – 25 вересня (12,8%), кукурудзи – 5 жовтня (8,2%).

УДК 633.111«324»:631.527:57.017.3

Замліла Н. П., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник лабораторії селекції озимої пшениці

Демидов О. А., доктор с.-г. наук, професор, член-кореспондент НААН України, завідувач відділу селекції зернових культур, директор

Вологдіна Г. Б., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник лабораторії селекції озимої пшениці

Гуменюк О. В., кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії селекції озимої пшениці

Волощук С. І., кандидат с.-г. наук

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

E-mail: zamlijanina@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ GGE BIPLLOT ОЦІНКИ СЕЛЕКЦІЙНИХ ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Стабільність урожайності є основою сучасних програм селекції пшениці через щорічні коливання середньої врожайності, особливо за посушливих умов. Для виявлення сортів пшениці м'якої озимої з високим потенціалом урожайності зерна та її стабільності в Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла НААН України впродовж контрастних за погодними умовами 2011/12–2013/14 рр. вивчали вісім перспективних селекційних ліній (G1–G8) в багатосередовищних випробуваннях (E1–E18), використовуючи три строки сівби (I_{строк} – 15 вересня; II_{строк} – 25 вересня; III_{строк} – 5 жовтня) після двох попередників (сидеральний пар і кукурудза молочно-воскової стиглості (МВС)). За результатами аналізу АММІ на показники урожайності селекційних ліній пшениці озимої найбільше вплинули: умови середовища – 72,09%, генотип–середовище – 25,30%, значно менший вплив генотипу – 2,61%. За показником середньої врожайності перевагу мали селекційні лінії Еритроспермум 36802 (G2), Лютесценс 36921 (G4), Лютесценс 36756 (G3) і Лютесценс 36926 (G9), Еритроспермум 54866 (G5). За умовами

формування врожайності кращими були середовища: E12 (2013_{рік} – кукурудза МВС – III_{строк}), E5 (2012_{рік} – кукурудза МВС – II_{строк}), E3 (2012_{рік} – сидеральний пар – III_{строк}), E6 (2012_{рік} – кукурудза МВС – III_{строк}). За рівнем прояву диференціюючої здатності максимальну репрезентативність мали середовища E14 (2014_{рік} – сидеральний пар – II_{строк}) і E17 (2014_{рік} – кукурудза МВС – II_{строк}), які були найбільш близькими до ідеального середовища та між собою. До селекційних ліній з оптимальним поєднанням продуктивності та стабільності відносились G2, G3, G4, G5. Слід зазначити, що G5 була також максимально наближена до гіпотетичного «ідеального» генотипу та мала найвищий рівень стабільності. За результатами GGE Biplot оцінки виділено селекційні лінії з високим рівнем урожайності та її стабільності – Еритроспермум 54866, Еритроспермум 36802 і Лютесценс 36921, які з 2017 р. внесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, як сорти пшениці м'якої озимої під назвами 'МПП Вишиванка', 'Трація миронівська' та 'Трудівниця миронівська' відповідно.